

**Mavzu: Mamlakat ishlab chiqarish salohiyatining
oshirilishi va jahon iqtisodiy tizimiga
integratsiyalashuvi ijtimoiy siyosat va uning
amalga oshirilish bosqichlari**

O'zbekiston tarixi fani o'qituvchisi
Islomova S.

O'tilgan darsni mustahkamlash

- O'zbek modeli tamoyillariga ta'rif bering
- Jahonning rivojlangan davlatlari tomonidan ishlab chiqilgan qanday modellarni bilasiz

Bozor islohotlarini amalga oshirish dasturiga ko'ra ustuvor vazifalar bosqichma-bosqich hal qilinadi.

Birinchi bosqichda totalitar tizimdan hozirgi zamon bozor munosabatlariga o'tish davridagi bir-biriga bog'liq, ikki vazifani bir vaqtda hal qilishga to'g'ri keldi: ma'muriy buyruqbozlik tizimining og'ir oqibatlarini tugatib, iqtisodni barqarorlashtirish va bozor munosabatlarining negizini shakllantirish. Bu bosqich jarayonida iqtisodiy islohotning g'oyat muhim yo'nalishlari O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan belgilab berildi:

- o'tish jarayonining huquqiy asoslarini shakllantirish, islohotlarning qonuniy-huquqiy bazasini mustahkamlash va rivojlantirish;
- qishloq xo'jaligida mulkchilikning yangi shakllarini vujudga keltirish;
- ishlab chiqarishning pasayib borishiga barham berish.

Bozor munosabatlariga o'tishning asosiy shartlaridan biri mulkni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish amalga oshirildi. Bu bilan davlat monopoliyasi tugatilib, ma'muriy buyruqbozlik tizimi buzildi va bozor iqtisodiyotiga asos solindi, xususiy mulkdorlarning keng qatlami shakllantirildi va xorijiy sarmoyadan foydalanib, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish orqali aholining turmush darajasi yaxshilana boshladi.

Mulknı xususıylashtırısh va ko‘p ukladlı iqtısođnı shakllantırısh O‘zbekıstonda o‘zıga xos yo‘l bılan amalga oshırıldı

Mulknı davlat tasarrufıdan chıqarırsh va xususıylashtırırshdagi maqsad:

1. Davlat monopolıyasını tugatıb ma‘muriy buyruqbozlık tızımıga barham berırsh va bozor iqtısođıyotıga asos solırsh;
2. Xususıy mulkdorlarınıng keng qatlamını shakllantırırsh;
3. Xorıjıy sarmoyadorlarga keng yo‘l ochırsh, ırshlab chıqarırsh samaradorlıgını oshırırsh va aholınıng turmush tarzını yuksaltırırshdan ıborat

Xususiylashtirishning birinchi bosqichi

- 1992-1993 yillar xususiylashtirishning birinchi bosqichida “Kichik xususiylashtirish” amalga oshirildi. Buning oqibatida asosan mayishiy xizmat va savdo korxonalari, transport va qurilishning kichik korxonalari, davlat sanoat va mahsulot qayta ishlash korxonalari mulk shaklini oʻzgartirdi. Bular mulkning ijara, jamoa va aksiyadorlik shakliga aylantirildi. Uy-joylar keng miqyosda xususiylashtirilib, aholining ayrim qismiga tekin, boshqa qismiga esa arzon narxda xususiy mulk etib berildi.
- Dastlabki davrda agrar sohada ham islohotlar amalga oshirildi. Natijada qishloq xoʻjaligida 770 kolxoz va davlat xoʻjaliklari xususiylashtirildi, jamoa va ijara xoʻjaliklariga aylantirildi. Lekin qishloqda bu jarayon sekin va qiyinchliklarni bartaraf etishga toʻgʻri keldi.

Xususiylashtirishning ikkinchi bosqichi

- Davlat mulkini xususiylashtirishning ikkinchi bosqichi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining 1994 yil 21 yanvardagi "Iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirish, xususiy mulk manfaatlarini himoya qilish va tadbirkorlikni rivojlantirishning chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori asosida olib borildi. Bu davrda ochiq shakldagi aksiyadorlik jamiyat qurish, korxonalar aksiyasining chiqarish, auksion (kim oshdi) savdosi orqali davlat mulkini shaxslarga sotish, qimmatbaho qog'ozlarni chiqarish va xususiylashtirishni yoppasiga olib borish uchun sharoit yaratish ishlari amalga oshirildi.
- Aloqa, transport, geologiya qidiruv yoqilg'i-energetika komplekslari xususiylashtirilmadi. Ayrim sohalarda-kimyoy, oltin qazish, paxta tozalash, tog'-kon sanoatida-51% aksiya davlat ixtiyorida qoladigan bo'ldi.

Iqtisodiyotda amalga oshirilgan tarkibiy o'zgarishlar

Istiqlol yillarida iqtisodiyotda amalga oshirilgan tarkibiy o'zgarishlar quyidagi jahonshumul ahamiyatga ega bo'lgan natijalarga olib keldi:

- Yonilg'i-energetika resurslariga bo'lgan ehtiyojini O'zbekiston o'zini-o'zi ta'minlaydigan bo'ldi;
- G'alla mustaqilligiga erishildi;
- Ishlab chiqarishda sanoat mahsulotlari hissasi oshdi;
- Sanoatda yuksak texnologiyaga asoslangan istiqbolli tarmoqlarning hissasi oshdi;

Qishloq xojaligi

Mustaqillikning dastlabki qadamlaridan boshlab qabul qilingan meyoriy hujjatlarda, xususan “Yer to‘g‘risida”gi (20 iyun 1990 yil) va boshqa qonunlarda va Prezident farmonlarida qishloq xo‘jaligidagi tub islohotlarni huquqiy va nazariy asoslari yaratildi

Soliq tizimi

Vazirlar Mahkamasining 1991 yil 12 avgustdagi “O‘zbekiston Respublikasida Davlat Soliq organlari haqida”gi Qarori asosida davlat soliq tizimi shakllana boshladi. Soliq to‘lovchilar soni yildan-yilga ko‘payib bormoqda.

Uyga vazifa

- Erkin va maxsus iqtisodiy zonalar yaratish hamda uning ahamiyati mavzusida esse yozish